

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ȘCOLARE PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

ISTORIA ARTELOR

(CURRICULUM DIFERENȚIAT)

CLASELE A XI-A – A XII-A

**Filiera vocațională, profil teologic
Specializarea: Patrimoniu cultural**

Aprobat prin ordin al ministrului

Nr. 5397 / 17.10.2006

NOTA DE PREZENTARE

Disciplina *Istoria artelor* se studiază în cadrul curriculumului diferențiat pentru filiera vocațională, profil teologic (cultul ortodox), specializarea Patrimoniu cultural, fiindu-i alocată câte 1 oră/săptămână la clasele a XI-a și a XII-a.

Studiată ca disciplină artistico-plastică de bază, *Istoria artelor* are ca scop familiarizarea elevilor cu evoluția stilurilor de artă de-a lungul succesiunii civilizațiilor, raportată la un *axis mundi*: arta creștină eclesială. Dacă umanitatea a reflectat în artă căutarea frumosului și a dorinței de desăvârșire, arta eclesială bizantină psalmodiază în imagini însăși venirea în lume a Frumuseții absolute, prin persoana divino-umană a Fiului lui Dumnezeu, Hristos Domnul. Prin raportare la acest pivot central, evoluțiile artistice de la începuturi și până în prezent pot fi analizate ca un tot unitar, nu doar ca o succesiune de acumulări și transformări de viziuni și tehnici artistice.

Pe lângă această dimensiune specifică, programa de față urmărește însușirea de către elevi a unui vocabular de termeni specifici, care să asigure înțelegerea domeniului istoriei artelor și să susțină punerea în valoare a artei creștine eclesiale și a mesajului acesteia în societatea contemporană.

Elaborarea programei școlare de *Istoria artelor* a avut în vedere exigențele impuse de reforma curriculară din învățământul preuniversitar, determinând, la nivelul programei școlare, structurarea ofertei educaționale pe competențe cărora li se asociază conținuturi ale învățării. Stabilirea competențelor și selectarea conținuturilor învățării au fost realizate respectând principiile relevanței, accesibilității și transmiterii sistematizate a cunoștințelor.

Programa școlară de *Istoria artelor* este structurată pe următoarele componente:

- competențe generale, vizate a fi formate pe întreg parcursul ciclului superior al liceului;
- valori și atitudini promovate, prin învățarea disciplinei, pe întreg parcursul ciclului superior al liceului;
- competențe specifice asociate cu conținuturile, specificate distinct – pentru clasa a XI-a și pentru clasa a XII-a;
- lista unităților de conținut, prezentată distinct – pentru clasa a XI-a și pentru clasa a XII-a;
- sugestii metodologice.

COMPETENȚE GENERALE

1. Analizarea principalelor moduri de manifestare artistică a umanității, din perspectiva evoluției stilurilor
2. Interpretarea istoriei artei din punct de vedere teologic-creștin
3. Abordarea artei ca diaconie, ca accedere spre frumusețe divină (în percepere și redare) prin frumusețe spirituală

VALORI ȘI ATITUDINI

- Manifestarea interesului pentru cunoașterea, interpretarea și realizarea operelor de artă plastică și decorativă, religioase și laice
- Manifestarea inițiativei în aprecierea critică a operei de artă
- Formarea unei viziuni estetice autentice
- Redescoperirea dimensiunii sacre a artei, în general, și a artei eclesial-bizantine, în special
- Motivația pentru ocrotirea și punerea în valoare a patrimoniului artistic național și universal

CLASA A XI-A

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Analizarea principalelor moduri de manifestare artistică a umanității, din perspectiva evoluției stilurilor

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Caracterizarea curentelor artistice ale secolului al XIX-lea	<ul style="list-style-type: none"> - Redefinirea lineară a formei - Lumina – eroul secret al picturii impresioniste - Linia ca element primordial în limbajul plastic al mișcării <i>Art Nouveau</i> - Divizarea tușei și studierea efectelor optice ale culorii, în studiile neoimpresioniste
1.2. Analizarea principalelor elemente de reper din arta secolului XX	<ul style="list-style-type: none"> - Fundamentele artistice ale secolului XX: cubismul și futurismul - Pablo Picasso, personalitate și operă - Influența artei extrem-orientale în redarea spațiului și cromatică, la reprezentanții mișcării NABI - Vincent van Gogh – artist marcant și deschizător de drumuri unor noi curente (fovism, expresionism) - Vassili Kandinsky – fondator al expresionismului abstract și exponent simbol al evoluției artei din prima jumătate a secolului XX - Eclectismul în artă - Alan Magee și neorealismul american

2. Interpretarea istoriei artei din punct de vedere teologic-creștin

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Recunoașterea unor diferențe de viziune în procesul artistic	<ul style="list-style-type: none"> - Realitatea cotidiană ca sursă de inspirație - Peisajul și scenele de gen – subiecte în sine - Redarea conceptului de adevăr în viziunea artiștilor din Realism
2.2. Identificarea spiritului estetic al unei epoci și a modului de reflectare a acestuia în conștiința artistului, pe baza analizei artei secolului XX	<ul style="list-style-type: none"> - Căutarea sensului în artă, dincolo de realitate - Transcenderea cotidianului în simbolism - Violența emoției estetice prin exaltarea potențelor cromatice la reprezentanții fovismului
2.3. Analizarea unor soluții artistice și a impactului acestora în societatea modernă	<ul style="list-style-type: none"> - Recrearea formelor în cubism - Conceptul de "originalitate cu orice preț" în futurism și în curentele ulterioare - Criza de inspirație oglindită în abordarea subiectelor artistice și inspirația ca stare de har în viziunea artistic-creștină

3. Abordarea artei ca diaconie, ca accedere spre frumusețe divină (în percepere și redare) prin frumusețe spirituală

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Analizarea orientării și dinamicii concepțiilor despre lume, viață și artă ale unei epoci, reflectate în operele de artă	<ul style="list-style-type: none"> - Conceptul de "artă pentru artă" în romantism (Schelling, Schiller, Lessing) - Exaltarea individualismului și a sentimentalului în romantism, mijloace tehnice-artistice folosite cu predilecție pentru redare

Competențe specifice	Conținuturi
3.2. Realizarea de comparații între fundamentele doctrinar-filosofice ale artei bizantine și cele ale artei moderne	<ul style="list-style-type: none"> - Fundamentele doctrinare ale esteticii Ortodoxiei - Raționalul și iraționalul, revelația și absurdul în artă - Comuniunea în iubire ca factor de desăvârșire a persoanei umane și antropocentrismul individualist, libertinism și nonsens - Adevărul estetic și ontologia adevărului - Frumusețea creației, ca destinație liturgică - Sfințenia ca plenitudine a frumuseții umane
3.3. Interpretarea cauzelor și a contextului formării unor concepte artistice în arta modernă	<ul style="list-style-type: none"> - Zgomotul și agitația – prezența simbol în manifestul artistic al mișcării futuriste - Abandonarea valorilor estetice ale artei anterioare, caracteristică generală pentru curentele artistice ale secolului XX - Aglomerări depersonalizate, sentimentul nonsensului și al însingurării, în arta modernă - Explorarea subconștientului ca posibilă soluție propusă de exponenții suprarealismului
3.4. Evidențierea rolului artei în planul educației și cel al culturii	<ul style="list-style-type: none"> - Artă și societate – artă și morală - Dimensiunea teologică și educațională a frumosului - Adorarea divinului prin artă și rolul evanghelizator și catehetic al artei - Nichifor Crainic și conceptul de "profetism al artei" - Puterea artei de a transfigura și spiritualiza creația

LISTA UNITĂȚILOR DE CONȚINUT

- Redefinirea lineară a formei
- Lumina – eroul secret al picturii impresioniste
- Linia ca element primordial în limbajul plastic al mișcării *Art Nouveau*
- Divizarea tușei și studierea efectelor optice ale culorii, în studiile neoimpresioniste
- Fundamentele artistice ale secolului XX: cubismul și futurismul
- Pablo Picasso, personalitate și operă
- Influența artei extrem-orientale în redarea spațiului și cromatică, la reprezentanții mișcării **NABI**
- Vincent van Gogh – artist marcant și deschizător de drumuri unor noi curente (fovism, expresionism)
- Vassili Kandinsky – fondator al expresionismului abstract și exponent simbol al evoluției artei din prima jumătate a secolului XX
- Eclectismul în artă
- Alan Magee și neorealismul american
- Realitatea cotidiană ca sursă de inspirație
- Peisajul și scenele de gen – subiecte în sine
- Redarea conceptului de adevăr în viziunea artiștilor din Realism
- Căutarea sensului în artă, dincolo de realitate
- Transcenderea cotidianului în simbolism
- Violența emoției estetice prin exaltarea potențelor cromatice la reprezentanții fovismului
- Recrearea formelor în cubism
- Conceptul de "originalitate cu orice preț" în futurism și în curentele ulterioare
- Criza de inspirație oglindită în abordarea subiectelor artistice și inspirația ca stare de har în viziunea artistic-creștină
- Conceptul de "artă pentru artă" în romantism (Schelling, Schiller, Lessing)
- Exaltarea individualismului și a sentimentalului în romantism, cunoașterea mijloacelor tehnice-artistice predilecte folosite pentru redare
- Fundamentele doctrinare ale esteticii Ortodoxiei
- Raționalul și iraționalul, revelația și absurdul în artă
- Comuniunea în iubire ca factor de desăvârșire a persoanei umane și antropocentrismul individualist, libertinism și nonsens
- Adevărul estetic și ontologia adevărului
- Frumusețea creației, ca destinație liturgică
- Sfințenia ca plenitudine a frumuseții umane
- Zgomotul și agitația – prezența simbol în manifestul artistic al mișcării futuriste
- Abandonarea valorilor estetice ale artei anterioare, caracteristică generală pentru curentele artistice ale secolului XX
- Aglomerări depersonalizate, sentimentul nonsensului și al însingurării, în arta modernă
- Explorarea subconștientului ca posibilă soluție propusă de exponenții suprarealismului
- Artă și societate – artă și morală
- Dimensiunea teologică și educațională a frumosului
- Adorarea divinului prin artă și rolul evanghelizator și catehetic al artei
- Nichifor Crainic și conceptul de "profetism al artei"
- Puterea artei de a transfigura și spiritualiza creația

CLASA A XII-A

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Analizarea principalelor moduri de manifestare artistică a umanității, din perspectiva evoluției stilurilor

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Caracterizarea primelor manifestări artistice pe teritoriul românesc, prin distingerea specificității unor motive și tehnici de lucru	<ul style="list-style-type: none"> - Picturile din paleolitic și neolitic; arta rupestră - Ceramica veche; caracteristici de formă, cromatică și ornamentație - Arta geto-dacică în perioada secolului I î.H – I d.H - Arta daco-romană și postaureliană, vestigii arheologice ale unor manifestări artistice (ceramica tip <i>Dridu</i> etc.) - Începuturile artei creștine pe teritoriul românesc; bazine și obiecte de cult
1.2. Identificarea principalelor monumente de arhitectură, ansambluri picturale și opere de artă reprezentative ale perioadei medievale românești	<ul style="list-style-type: none"> - Cristalizarea unor stiluri arhitectonice bisericesti tipice - Pictura murală – ansambluri și școli - Metaloplastia, artele textile, miniatura și primele tipărituri românești
1.3. Sintetizarea elementelor specifice ale orientărilor artei în secolele XVIII-XIX	<ul style="list-style-type: none"> - Evoluția portretului ca gen pictural de sine stătător - Afirmarea tendințelor realiste în pictură - Stilul brâncovenesc în arhitectura civilă și bisericască - Barocul și arhitectura civilă în Țările Române - Theodor Aman, Nicolae Grigorescu și Ion Andreescu, repere de gen în pictura românească a secolului al XIX-lea
1.4. Prezentarea reprezentanților și a operelor de artă semnificative pentru fiecare ramură și gen artistic, din arta românească a secolului XX	<ul style="list-style-type: none"> - Imagine și simbol în sculptura lui Constantin Brâncuși - Ștefan Luchian, Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady - Nicolae Tonitza, Octav Băncilă, Nicolae Dărăscu - A doua jumătate a secolului XX în arta românească

2. Interpretarea istoriei artei din punct de vedere teologic-creștin

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Realizarea de comparații între tendințele artistice în ornamentație ale populațiilor geto-dacice și cele ale altor popoare și civilizații	<ul style="list-style-type: none"> - Descoperirile arheologico-artistice de la Cuciulat (Paleolitic) - Caracteristicile ceramicii din neolitic, ale artei de pe teritoriul românesc (Budeni, Vădastra, Hamangia, Cucuteni, Drăgușeni etc.) - Epoca bronzului și epoca fierului în cultura geto-dacă - Apariția artei bisericesti pe teritoriul carpato-danubiano-pontic și începuturile fenomenului de simbioză artistică
2.2. Caracterizarea artei medievale românești, pe ansamblu și în detalii, pe ramuri și pe genuri	<ul style="list-style-type: none"> - Arhitectura medievală românească - Arta monumentală și decorativă în Țările Române - Ansambluri de pictură murală și școli de iconografie; caracteristici și deosebiri
2.3. Analizarea nuanțelor de trecere de la sacru și religios la cotidian și scene de gen	<ul style="list-style-type: none"> - Renaștere și Baroc în Țările Române - Scenele istorice, peisaje, scene de gen - Schimbări de viziune și tehnici în arta eclesială românească

Competențe specifice	Conținuturi
2.4. Evidențierea unor elemente de permanență ale artei românești de-a lungul timpului	- Arta populară românească și Constantin Brâncuși, arc peste timp ale aceleiași spiritualități artistice - Decorativismul și abstractizarea

3. Abordarea artei ca diaconie, ca accedere spre frumusețe divină (în percepere și redare) prin frumusețe spirituală

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Definirea portretul duhovnicesc al iconarului ca dimensiune necesară artei iconografice	- Kenoza ca stare de har - Creația artistică oglindită în scrieri ale unor sfinți Părinți și scriitori bisericești - Învățătura ortodoxă despre inspirație - Creația și frumosul, ca oglindire a credinței, nădejdei și iubirii - Arta ca spiritualizare și dimensiunea sacerdotală a artistului
3.2. Evidențierea specificității artei vechi românești de a abstractiza și de a reda transcendentul, spiritualul	- Spiritualitatea artei; specificul percepției și modalități de redare

LISTA UNITĂȚILOR DE CONȚINUT

- Picturile din paleolitic și neolitic; arta rupestră
- Ceramica veche; caracteristici de formă, cromatică și ornamentație
- Arta geto-dacică în perioada secolului I î.H – I d.H
- Arta daco-romană și postauriliană, vestigiile arheologice ale unor manifestări artistice (ceramica tip *Dridu* etc.)
- Începuturile artei creștine pe teritoriul românesc; bazilici și obiecte de cult
- Cristalizarea unor stiluri arhitectonice bisericești tipice
- Pictura murală – ansambluri și școli
- Metaloplastia, artele textile, miniatura și primele tipărituri românești
- Evoluția portretului ca gen pictural de sine stătător
- Afirmarea tendințelor realiste în pictură
- Stilul brâncovenesc în arhitectura civilă și bisericească
- Barocul și arhitectura civilă în Țările Române
- Theodor Aman, Nicolae Grigorescu și Ion Andreescu, repere de gen în pictura românească a secolului al XIX-lea
- Imagine și simbol în sculptura lui Constantin Brâncuși
- Ștefan Luchian, Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady
- Nicolae Tonitza, Octav Băncilă, Nicolae Dărăscu
- A doua jumătate a secolului XX în arta românească
- Descoperirile arheologico-artistice de la Cuciulat (Paleolitic)
- Caracteristicile ceramicii din neolitic, ale artei de pe teritoriul românesc (Budeni, Vădastra, Hamangia, Cucuteni, Drăgușeni etc.)
- Epoca bronzului și epoca fierului în cultura geto-dacă
- Apariția artei bisericești pe teritoriul carpato-danubiano-pontic și începuturile fenomenului de simbioză artistică
- Arhitectura medievală românească
- Arta monumentală și decorativă în Țările Române
- Ansambluri de pictură murală și școli de iconografie; caracteristici și deosebiri

- Renaștere și Baroc în Țările Române
- Scenele istorice, peisaje, scene de gen
- Schimbări de viziune și tehnici în arta eclesială românească
- Arta populară românească și Constantin Brâncuși, arc peste timp ale aceleiași spiritualități artistice
- Decorativismul și abstractizarea
- Kenoza ca stare de har
- Creația artistică oglindită în scrieri ale unor sfinți Părinți și scriitori bisericești
- Învățătura ortodoxă despre inspirație
- Creația și frumosul, ca oglindire a credinței, nădejdei și iubirii
- Arta ca spiritualizare și dimensiunea sacerdotală a artistului
- Spiritualitatea artei; specificul percepției și modalități de redare

SUGESTII METODOLOGICE

Programa școlară de *Istoria artelor* pentru clasele a XI-a și a XII-a de liceu, filiera vocațională, profil teologic (cultul ortodox), specializarea Patrimoniul cultural urmărește prezentarea evoluției stilurilor de artă în diferite epoci istorice, ca un continuum, având drept element de legătură perspectiva teologic-creștină în artă.

Prezentul curriculum a fost elaborat luându-se în considerare cunoștințele din domeniu asimilate de elevi pe parcursul claselor a IX-a – a X-a, precum și specificul celorlalte discipline de specialitate și al disciplinelor teologice care fac parte din curriculum-ul diferențiat pentru clasele a XI-a – a XII-a.

În parcurgerea temelor prevăzute în programă se va pune accent pe îmbinarea mai multor metode de predare-învățare, precum:

- expunerea de informații generale, referitoare la încadrarea în timp și spațiu, caracteristici generale și specifice ale artelor în diferite epoci istorice;
- dialogul în procesul învățării și verificării cunoștințelor specifice istoriei artelor;
- demonstrația și analiza comparativă prin imagini a modului de rezolvare a spațiului plastic în opera de artă;
- documentarea proprie în muzee și biblioteci de artă;
- elaborarea și susținerea de referate pe diferite teme în vederea aplicării cunoștințelor dobândite.